

Til Stortingets næringskomite

Teknas innspill til statsbudsjettet 2027

Tekna er fagforeningen for 120 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge. Våre medlemmer bidrar med kunnskap, forskning og teknologi til en mer bærekraftig verden.

Forskning

For å sikre Norges posisjon som en kunnskapsnasjon og muligheter til å hente hjem EU-midler, må investeringene i forskning og utvikling (FoU) styrkes betydelig.

Et forskningsløft er nødvendig for å styrke sentrale ordninger i Norges forskningsråd. Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN), nærings-ph.d. og FRIPRO er blant virkemidlene som bidrar til kunnskapsutvikling, innovasjon og økt konkurransekraft. Samtidig er dette ordninger hvor etterspørselen og kvaliteten på søknadene overstiger tilgjengelige midler. Økte FoU-investeringer er derfor nødvendig for å realisere mer av forskningspotensialet i både næringsliv og forskningssektor.

Vi ser en realnedgang på 1,1 prosent i regjeringens budsjettforslag for 2027. Selv om nedgangen begrunnes med tekniske årsaker, er dette et svakt forskningsbudsjett. Foreløpige anslag viser at FoU-bevilgningenes andel av samlet statsbudsjettet for 2027 er 3,37 prosent. (I 2026 var andelen 3,52). Det er det laveste nivået siden 2005. Regjeringen har et mål om at FoU-bevilgningene i statsbudsjettet skal utgjøre 1 prosent av BNP, men i årets forslag er andelen nede i 0,88 prosent.

Vi ser at de nye initiativene innen forskning finansieres gjennom omprioriteringer på Kunnskapsdepartementets eget budsjett. I tillegg ser vi at FoU går ned i flere departementer, i en tid der vi trenger en felles satsing på tvers av departementer og sektorer.

Tekna mener at offentlig finansiering av FoU må økes til minst 1,25 prosent av BNP innen 2030 og ber Stortinget trappe opp til 1 prosent i budsjettet for 2027.

Miljøteknologiordningen (kap. 2421, post 76)

Miljøteknologiordningen har vært et viktig virkemiddel for å redusere risikoen ved utvikling, testing og kommersialisering av nye teknologiske løsninger som kan bidra til grønn omstilling av norsk næringsliv.

Tekna mener ordningen bidrar til å styrke norske bedrifters evne til å utvikle og ta i bruk ny teknologi, samtidig som den understøtter nasjonale mål om utslippskutt, økt konkurransekraft og nye grønne arbeidsplasser.

Det er positivt at ordningen er evaluert. Tekna mener erfaringene og anbefalingene fra evalueringen bør brukes til å videreutvikle og forbedre virkemiddelet, framfor å avvike ordningen.

Tekna ber Stortinget opprettholde bevilgningen til Miljøteknologiordningen og følge opp evalueringen gjennom målrettede forbedringer av ordningen fremfor reduksjon eller avvikling.

Reform av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Regjeringen varsler i statsbudsjettet en reform av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Reformen skal legge til rette for mer privat kapital i innovative vekstselskaper, sikre markedsadgang og vurdere strukturendringer som kan gjøre virkemiddelapparatet mer effektivt. Tekna støtter disse målsettingene.

Det vil være naturlig å vurdere den samlede innretningen og sammensetningen av de næringsrettede virkemidlene som del av det varslede reformarbeidet. Tekna vil derfor advare mot å avvike eller redusere etablerte ordninger før en slik helhetlig gjennomgang er gjennomført. For å sikre at offentlige midler gir størst mulig effekt, bør endringer bygge på kunnskap om hvordan de ulike virkemidlene samlet bidrar til forskning, innovasjon, kommersialisering og verdiskaping i næringslivet.

Tekna ber Stortinget opprettholde sentrale næringsrettede innovasjonsvirkemidler inntil den varslede reformen av virkemiddelapparatet er gjennomført, slik at eventuelle omprioriteringer bygger på en helhetlig vurdering av virkemidlenes effekt og samspill.

Risikokapital og tidligfaseinvesteringer under Investinor (kap. 952, post 50)

Investinor spiller en viktig rolle i å mobilisere privat kapital til oppstarts- og vekstselskaper i markeder hvor risikoen er høy og kapitaltilgangen begrenset. Investinors investeringer bidrar også til å utløse privat kapital. Særlig innen teknologiutvikling og forskningsintensive næringer er tilgangen på risikokapital avgjørende for at nye løsninger skal kunne kommersialiseres og skape arbeidsplasser og verdier i Norge.

Tilgangen på risikokapital er svakere i Norge enn i våre nordiske naboland. Ventureinvesteringene i Norge utgjør om lag 0,04 prosent av BNP, mot 0,11-0,14 prosent i Danmark, Sverige og Finland. Norge ligger dermed på om lag en tredel av nivået i de øvrige nordiske landene. Dette understreker behovet for virkemidler som kan mobilisere mer privat kapital til innovative vekstbedrifter.

Tekna støtter regjeringens forslag om å legge til rette for gjenbruk av kapital i Investinor og ber Stortinget slutte seg til forslaget.

Midler til følgeforskning i European Space Agency (ESA)

Stortinget ba våren 2025 regjeringen legge fram en langsiktig plan for styrking av Norsk Romsenter og de nasjonale følgemidlene. I påvente av den varslede stortingsmeldingen om romvirksomhet i 2027 bør opptrappingen starte allerede i statsbudsjettet for 2027.

Følgemidlene er viktige for at norske virksomheter skal kunne lykkes i konkurransen om kontrakter og prosjekter i ESA, og omsette norsk kompetanse til innovasjon, verdiskaping og arbeidsplasser. Bevilgningen har samtidig falt fra om lag 70 mill kr i 2016 til rundt 20 mill kr årlig i dag.

Tekna ber Stortinget øke bevilgningene til følgemidler forskning og innovasjonsprosjekter i ESA med 10 mill kr utover regjeringens forslag.

Reetablering av offentlige støttemidler til studentprosjekter

Studentinitiativer som ORBIT har i dag prosjekter for utskyting av raketter og satellitter. Men dagens støtteordninger innen romvirksomhet er ikke tilgjengelige for studenter. Det har tidligere eksistert et studentstøtteinitiativ fra direktoratet, men dette er ikke nå lenger aktivt. Dermed er det ulike virksomheter innen romnæringen som finansierer studentinitiativene. Støtte til studentinitiativer bidrar til å øke rekrutteringen til romrelaterte studier og virksomheter og mobilisere privat kapital og samarbeid.

Tekna ber Stortinget be regjeringen åpne for at også studentorganisasjoner kan søke om midler fra Direktoratet for romvirksomhet til prosjekter som faller innenfor direktoratets område.

Fiskeri, havbruk og kystforvaltning (programkategori 17.10)

Tekna er kritisk til at regjeringen utsetter innføringen av tapsavgiften uten å legge frem en ny tidsplan. I 2025 døde 54,8 mill oppdrettslaks i sjøfasen, og dødeligheten er fortsatt langt over regjeringens mål om fem prosent.

Dagens regulering gir ikke tilstrekkelig sterke insentiver til å prioritere fiskehelse og fiskevelferd. Regjeringen har selv pekt på tapsavgiften som et viktig

virkemiddel for å redusere dødeligheten, men utsetter nå oppfølgingen.

Tekna forventer at regjeringen setter en konkret frist for når avgiften skal legges frem for Stortinget. Den vedvarende høye dødeligheten viser at næringen trenger sterkere regulering, ikke ytterligere utsettelse.

Styrk Mattilsynets kapasitet til kontroll med oppdrettsnæringen (kap. 1115, post 01)

Mattilsynet opplyser i årsrapporten for 2025 at de mangler kapasitet til å følge opp alle hendelser med alvorlig nedsatt fiskevelferd og gjennomføre alle risikobaserte inspeksjoner som dyrehelseregelverket krever.

Tekna mener det er alvorlig at Mattilsynet mangler ressurser til å gjennomføre nødvendige inspeksjoner i en næring med store utfordringer knyttet til fiskedødelighet, sykdom og dyrevelferd. Tilsynet må ha tilstrekkelig bemanning og fagkompetanse til å kontrollere at regelverket etterleves, også gjennom fysiske inspeksjoner ved oppdrettsanlegg.

Tekna ber Stortinget øke bevilgningen til Mattilsynet over kap. 1115, post 01, slik at tilsynet kan gjennomføre de risikobaserte inspeksjonene som dyrehelseregelverket krever, og følge opp alvorlige brudd på regelverket i oppdrettsnæringen.